

14. mart – Međunarodni dan borbe protiv visokih brana

12 March 2007

Ovih dana navršava se punih deset godina od usvajanja Deklaracije iz Curitiba (Brazil) nazvane "Prava na život i sredstva za život ljudi afektiranim velikim branama". Deklaracija je usvojena na Prvom međunarodnom sastanku ljudi ugroženih branama u Curitiba, Brazil, 14. marta 1997. godine. U završnom dijelu Deklaracije je rečeno: "Da bismo ojačali svoj pokret izgraditi ćemo i ojačati regionalne i međunarodne mreže. Da bismo simbolizirali svoje rastuće jedinstvo proglašavamo da će od sada 14. mart biti Međunarodni dan borbi protiv brana i borbi za rijeke, vode i život".

Svjetski ekološki pokret zbog ogromne destrukcije velikih brana na ekosisteme rijeka uvijek je isticao i društenu nepravdu koje velike brane i akumulacije donose lokalnoj zajednici i naročito ugroženom stanovništvu. Zbog toga i solidarnost sa unesrećenim stanovništvom ekolozi ovaj dan obilježavaju i kao svoj jačavajući time svoj otpor destruktivnim branama.

Ovim saopćenjem podsjetimo javnost na neke osnovne odrednice iz Deklaracije, ali i podsjetiti na nepravde, nevolje i štete koje su velike brane donijele afektiranom stanovništvu i našim prostorima.

"Mi ljudi iz 20 zemalja okupljeni u Curitiba predstavljajući organizacije ljudi oštećenih branama i oponenta destruktivnim branama podijelili smo iskustva gubitaka koje smo pretrpjeli i prijetnji s kojima smo se suočavali zbog brana... Svugdje brane prisiljavaju ljude da napuštaju svoje domove, preplavljuju plodna polja, svete mjesta, uništavaju ribarstvo i isporuku čiste vode te izazivaju socijalne i kulturne dezintegracije i ekonomska osiromašnja naših zajednica... Uvijek i svugdje postoji široki ponor između ekonomskih i socijalnih dobiti koje su graditelji brana obećali i realnosti koja se događa nakon brana sagrađena. Brane skoro uvijek koštaju više nego što je planirano, čak i prije uključivanja okoliša i socijalnih troškova. Brane daju manje energije i navodnjavaju manje zemlje nego što se obećava. One čine poplave još destruktivnijim... Mi se borimo protiv sličnih interesa moćnika, istih međunarodnih zajednica, istih kompanija graditelja i isporučilaca opreme, istih inženjera i okolinskih konsultanata, i istih korporacija umiješanih u te subvencione energetske i intenzivne industrije... Svugdje su ljudi koji najviše isplakali zbog brana isključeni iz donošenja odluka. Umjesto toga odluke donose tehokrate, politička i poslovna elita koja povećava sopstvenu moć i bogatstvo građana brana... Potrebno je i moguće privesti kraju eru destruktivnih brana. I moguće je implementirati alternativne načine osiguravanja energije i upravljanje čistim vodama koji su pravi, održivi i efektivni. Da bi se ovo dogodilo zahtijevamo pravu demokratiju koja uključuje učesnike javnosti i transparentnost u razvoju i implementaciji politika energije i voda, zajedno sa decentralizacijom političke moći i osnažavanjem lokalnih zajednica. Mi moramo smanjiti nejednakost putem mjera koje uključuju pravi pristup zemlji... Mi također, insistiramo na neotuđivom pravu zajednice da kontrolira upravljanje svim vodama, zemljom, i drugim resursima i na pravu svake osobe na zdravu okolinu... Mi moramo učiniti naporedak gdje ljudska bića nisu više reducirana na isključivu logiku tržišta gdje je jedina vrijednost roba i jedini cilj profit... Mi ćemo se protiviti izgradnji svake brane koju nisu odobrili afektirani ljudi nakon transparentnog i participativnog donošenja odluka... Mi tražimo pregovore o tim pitanjima sa milionima ljudi čija su sredstva za život već ugrožena zbog brana... Mi tražimo da budu poduzete akcije na restauraciji okoliša oštećenih branama čak i ako ovo zahtijeva uklonjenje brana... Tražimo da se implementiraju politike o energiji i čistim vodama te na taj način ohrabre korištenje održivih i prihvatljivih tehnologija i prakse upravljanja koristeći doprinose i moderne nauke te tradicionalnih znanja... Razotkrili smo korupciju, laži i lažna obećanja industrije brana... Mi se obavezujemo intenziviranju borbe protiv rušilačkih brana. Od sela Indije, Brazila i Lesota i do kancelarija upravnih odbora Vašingtona, Tokija i Londona prisilit ćemo graditelje brana da prihvate naše zahtjeve..."

Poslije desetina hiljada izgrađenih brana, a među njima visoko destruktivnih za hidroelektrane, poslije 80 miliona iseljenih i 400 hiljada km² potopljene zemlje ovakva Deklaracija je i očekivana. Ni na ovim našim prostorima nismo potpuno zaštićeni takvih destruktivnih projekata velikih brana, izgrađenih, ali i planiranih. Prije punih 50 godina pušten je u pogon i posljednji agregat hidroelektrane Jablanica, tako slavljeno i hvaljeno prvijenca Druge Jugoslavije. Ono je rezultiralo prisilnim egzodusom oko 5 hiljada stanovnika kojima je za uzeto i oteto ponuđena nemoralno niska naknada koju mnogi nisu nikada ni naplatili. Uz obale nove akumulacije i okruženja ostalo je još najmanje dvostruko veći broj ljudi od iseljenih. Ljudi koji su izgubili zemlju, radna mjesta, bez puteva i perspektive. I tada su graditelji obećavali i lagali. I danas kada se pedeset godina poslije nazire realizacija nekih davno obećanih projekata kao što je izgradnja jedinog mosta od sedam obećanih mnogi su spremni da likuju i dijele hvalospjeve. A fabrika struje desetina godina ostvaruje ekstra profit koji najvećim dijelom završava daleko od unesrećenog afektiranog stanovništva. Neka nam to bude opomena i oprez pri svakom novom projektu izgradnje velikih brana.